KGST munkaértekezlet a nyár és egyéb gyorsannövő fafajokról

Dr. KÁLDY J. — KOPECKY F. — Dr. TOMPA K.

A szocialista országok népgazdaságának hatalmas és sokoldalú fejlődése egyre több és több faanyagot igényel. Ennek a szükségletnek mielőbbi kielégítése érdekében erdeink termelékenységét állandóan emelni kell. A kérdés megoldásában igen nagy szerepet játszik a nyár és egyéb gyorsan növő fafajok termesztése.

A tudományos alapok kutatásának fejlődése ebben a kérdésben az összes szocialista országokban egyre gyorsabban halad előre. Ezért a szocialista országok mező- és erdőgazdasági tudományos kutatásának koordinálására 1961 novemberében Szófiában összehívott bizottság határozatainak teljesítésére 1962. szeptember 24—30-a között Bukarestben munkaértekezletet tartottak, hogy a nyár és egyéb gyors növésű fafajok nemesítésére, termesztésére és felhasználására vonatkozó tudományos alapelveket összeegyeztessék.

A KGST-államok közül csehszlovák, lengyel, magyar, német, román és szovjet erdészeti delegáció vett részt a tanácskozáson. Bulgária nem képviseltette magát, csak két jelentést küldött.

A tanácskozást *Negrea Ludovic*, a Román Népköztársaság erdőgazdasági miniszterhelyettese nyitotta meg. A tanácskozás elnöke *Mihái Gheorghe*, a román erdészeti kutató intézet igazgatóhelyettese volt.

Az előző tanácskozáson (Graupa 1958) a nyárfakutatás kérdéseinek koordinálásával kapcsolatosan megállapították, hogy aktív koordinálási tevékenységet kell folytatni. A bukaresti munkaértekezlet megállapította, hogy ez a tevékenység pozitív eredményekkel járt. Az együttműködés terén a következő lényegesebb eredményeket érték el.

A nyárfajták azonosságának megállapítása érdekében a résztvevő országok fajtameghatározás céljából dugványanyagot küldtek Graupába. A küldött anyag nagy részét meghatározták és ezzel egységes alapot teremtettek a nyárak nómenklatúrájával kapcsolatosan.

1960—62. években a tagállamok többségének részvételével nemzetközi nyárfajtakísérletet állítottak be 16 fajtával. A kísérlet első értékelését a telepítés kezdetétől számított 5 év múlva tervezik.

A Leuce szekcióba tartozó nyárak nemesítése programját, amelyet a résztvevő országok elfogadtak, teljesítették. A kapott anyaggal hazánkban, a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban és az NDK-ban kísérleti állományokat telepítettek.

A balzsamos nyárak kutatása is kiváló eredménnyel járt. Az anyag az érdekelt országok rendelkezésére áll.

A kísérleti anyag cseréje a tagállamok között rendben folyt. Az együttműködésben azonban néhány nehézség jelentkezett, mert a cserét nem közvetlenül az érdekelt országok kutatói végezték. A kísérleti anyag cseréjének meggyorsítására és megjavítására ajánlatos összeállítani a nyár és egyéb gyorsan növő fafajok kutatásában érdekelt szakemberek jegyzékét, hogy a csere az illetékes szervek és azok munkatársai között közvetlenül történjék.

A korábbi megegyezések értelmében a Német Demokratikus Köztársaság küldöttsége kidolgozta a nyár és egyéb gyorsan növő fafajra vonatkozó kutatás általános tervét. A tárgyalás alapjául a továbbiakban ez a tervezet szolgált.

A konferencia az alábbi kérdéseket tárgyalta meg:

1. Nyárfatermesztés.
2. Nyárak és fűzek nemesítése.
3. Nyárbetegségek és károsítók, valamint az ellenük való védekezés.

4. A nyárfa műszaki tulajdonságai és felhasználása.

A konferencián az egyes küldöttségek jelentéseket terjesztettek elő és előadásokat tartottak a négy felvetett kérdésben. A magyar delegáció az alábbi öt előadást tartotta.

ad 1. a) *Kopecky Ferenc:* Magyarországi tapasztalatok az olasznyárról [Populus × euramericana (Dode) Guinier cv. 'I 214'].

b) *Káldy József:* A rezgőnyár szerepe a magyarországi erdők fatermésének fokozásában.

c) *Dr. Pántosné, Derimova Tatjana:* A nyár tápanyag-szükségletének vizsgálata.

ad 2. *Dr. Tompa Károly:* A fonófűzek nemesítése.

ad 4. *Káldy József:* A rezgőnyár fája mechanikai és fizikai tulajdonságainak vizsgálata.

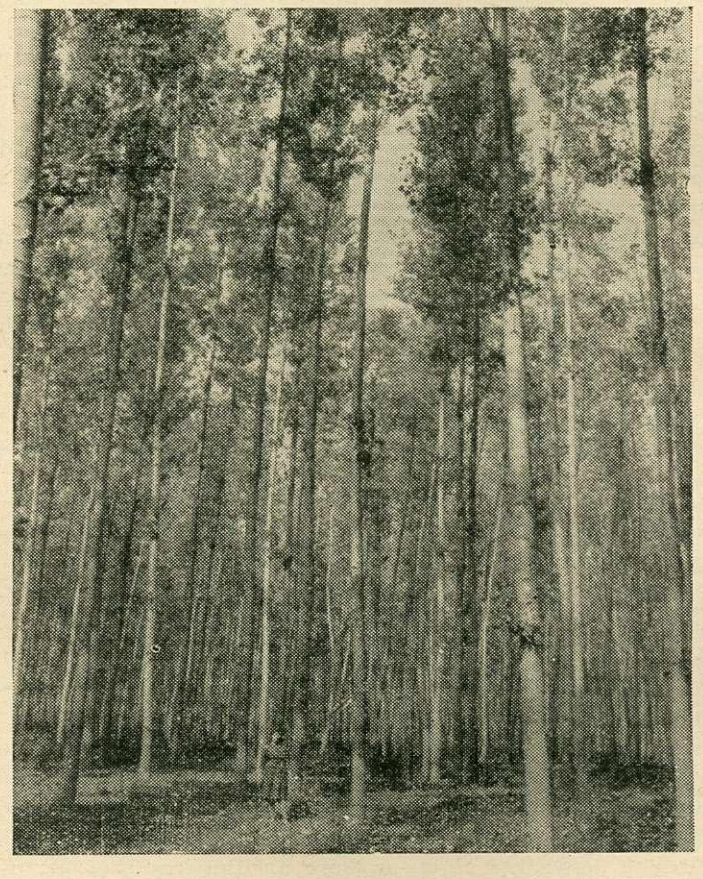

Jó növekedésű óriásnyáras az ostrovói erdészet területén

A tanácskozás résztvevői megállapították, hogy a tudományos munka csak abban az esetben lesz sikeres, ha a KGST-államok szorosan összehangolt tudományos kutatásának eredményeit a gyakorlat gazdaságosan tudja alkalmazni.

Az előadások, a tudományos jelentések, valamint a tudományos viták alapján a konferencia a nyárfatermesztés megjavítása érdekében az alábbiakat javasolta:

Az összes országok figyelmét fel kell hívni az erdőn kívüli nyárfatermesztésre. Az élenjáró államok mezőgazdasági kísérletei bizonyítják, hogy a nyárfatermesztés soros kultúrákban is lehetséges anélkül, hogy a mezőgazdaság termelékenységét károsan befolyásolnánk. A mezőgazdaságot a lehetőséghez mérten minél jobban be kell vonni a tág hálózatú, mezőgazdasági köztesművelésű, rövid vágásfordulójú nyárfatermesztésbe.

A minél nagyobb mennyiségű és jobb minőségű nyárfaanyag termesztése érdekében a gyakorlatba a legjobb nyárfajtákat kell bevezetni, ezért az új állományok telepítésekor előnyben kell részesíteni azokat a nyárfajtákat, amelyek a megfelelő termőhelyi viszonyok között a legjobb eredményeket adják.

A munkaértekezlet résztvevői a mamaiai tengerparton

Az állományszerű nyárfatermesztés esetében belterjes gazdálkodást kell folytatni, mind a telepítés előtti talajelőkészítés, mind az ezt követő állandó talajápolás formájában.

A faanyag minőségének megjavítása, valamint a káros tényezők elleni ellenállóképesség növelése érdekében ajánlatos időben történő erőteljes gyérítést végezni.

Figyelembe kell venni, hogy a nagy területen történő nyárállományok telepítésével arányosan növekedik a károsítók fellépésének lehetősége is. Ezért a károsítók elleni védelemre fel kell készülni.

A rezisztens fajtákat megkülönböztetett figyelemben kell részesíteni.

A nyárfatermesztés fő célja a minőségi faanyag termesztése. Ezt a célt kellő időben történő gyérítéssel és az oldalágak felnyesése útján érhetjük el. E két módszerrel az iparifa-százalék nagymértékben emelkedik.

Az ülésszak két utolsó napján a delegációk a román erdészeti minisztérium meghívására vidéki tanulmányutat tettek a Duna alsó folyásának árterében, ahol nemesnyár- és fűzállományokat tanulmányoztak. A bejárás során meggyőződhettek arról, hogy az ártéri erdőtípusok kialakulását és elhelyezkedését a termőhely évi periódusonkénti elárasztásának mértéke és tartama, vagy a relatív talajvíz-tartalom döntően befolyásolja. A fűzöv természetes zonációinak, illetve a túlnyomóan ásványi felhalmozódással, a minerologén szukcesszió során kialakult, folyóvíz öntözte ligeterdők tanulságos típusait tanulmányozhatták. De talán legtöbbet jelentett annak a néhány

származék-típusnak, illetve gazdasági erdőnek (összesen 400 ha területtel) a vizsgálata, amelynek teljesítményére vendéglátóink joggal hívták fel a figyelmet. Ilyen volt egy második termőhelyi osztályú, öntéstalajon álló, 14 éves óriásnyáras az ostrovi erdészet kerületében, melynek átlagmagassága 26 m (szélső értékek: 18—32 m), átlagos mellmagassági átmérője 32,5 cm (szélső értékek: 14—34 cm). Az állományt 1948-ban 2×1,5 m-es, illetve 1,1×1 m-es hálózatban telepítették. Az első belenyúlás 5 éves korban történt, majd 1—2 évenkénti belenyúlással (összesen 6 alkalommmal) összesen 40 m^3-t vettek ki. Jelenleg 572 db törzs áll egy hektáron és a fatömeg 320 m^3, azaz az átlagnövedék 25,7 m^3/ha.

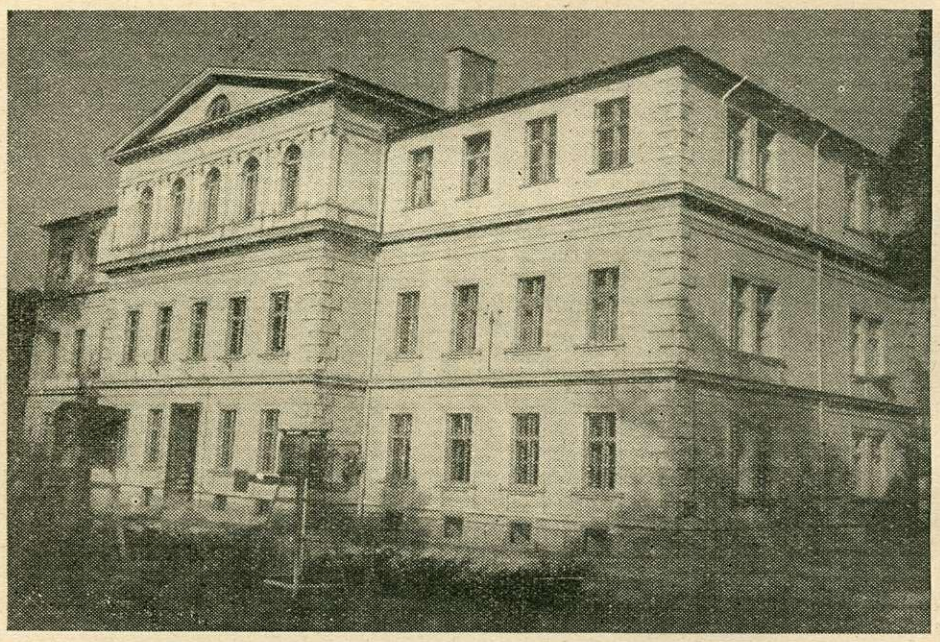

A brassói erdészeti fakultás egyik épülete

A szakmai bemutató után a delegátusok rövid látogatást tettek a tengerparton, ahol Eforia, Constanta, Mamaia szépségeiben gyönyörködhettek. Modern, minden igényt kielégítő, szép fürdővárosok ezek, amelyek szinte évek alatt nőttek ki a korábban elhanyagolt tengerparton.

Végül a magyar delegáció tanulmányozta a brassói erdészeti fakultás néhány tanszékének munkáját és az egyetem vezetőivel, professzoraival eszmecserét folytattak az oktató-nevelő munka tapasztalatainak kicserélésére, illetve kölcsönös oktatói-hallgatói cserére a soproni Erdészeti és Faipari Egyetemmel.

Egyébként a munkaértekezlet minden tagja szükségesnek tartotta a jövő évtől kezdődően, az összes államokban folyó kutatómunka módszereinek megjavítása érdekében a kutatók cseréjét és elfogadta azt a javaslatot, hogy ezeket a tanácskozásokat 2 évenként mindig más és más országban kell megtartani. A tanácskozás résztvevői felkérték a Szovjetunió delegációját, hogy a legközelebbi tanácskozást 1964-ben a SZU-ban rendezzék meg.

Úgy véljük, hogy a tanácskozás teljesítette feladatát és rendkívül hasznos volt, mert a koordinációt a KGST erdészeti kutató szervei között a nyárfakutatás terén sikerült kialakítani.

Az értekezlet résztvevői elfogadták azt a javaslatot, hogy a tudományos kutatások koordinálását területi csoportok szerint, minden egyes témában külön-külön koordinátor végezze. A fontosabb összehangolt témák:

Nyárak nemesítése: Az egyes országok eltérő ökológiai tényezőit figyelembe véve a koordináció három nagyobb területegységben folyik. A déli államok koordinátora a magyar fél *(Kopecky F.)*, az északi államok koordinátora a NDK, míg a Szovjetunió nyárnemesítési munkái külön egységet képeznek. E témán belül folyó mutációs nemesítést a csehszlovák fél hangolja össze.

A Leuce-nyárak vegetatív szaporítása. Koordinátor a lengyel fél.

Nyárfatermesztés (hálózat, gyérítés). A déli országok koordinátora a magyar fél *(dr. Babos I.)*, az északi államoké az NDK, míg a SZU nyárfatermesztési kutatásai az erősen eltérő termőhely következtében ugyancsak különálló egységet képeznek.

Belterjes nyárfatermesztés. Koordinátor a lengyel fél.

Nyárállományok trágyázása. Koordinátor a román fél.

Ártéri erdők átalakítása. Koordinátor a szovjet fél.

Biológiai és ökológiai fajtakérdések. Koordinátor az NDK.

Rendezési kérdések. Koordinátor a román fél.

A nyár erdővédelmi kérdései. Koordinátor az NDK.

A nyár faanyag-hasznosításának és fizika-mechanikai tulajdonságainak kérdése. Koordinátor a román fél.

Kísérleti állományok telepítésének és kiértékelésének módszertani kérdései. Koordinátor a csehszlovák fél.

Fa alakú füzek. Koordinátor a szovjet fél.

A magyar nyárfakutatás eredményeinek elismerését jelenti, hogy a magyar fél a két legfontosabb kérdéscsoportban koordinációs szerepet kapott.

IRODALMI SZEMLE

Soó Rezső: Növényföldrajz

(Tankönyvkiadó, Budapest 1962. 159 o. 38 ábra, 1 térkép, 51 fénykép)

Az erdőtipológia gyakorlati alkalmazásába vétele alig 2 éves múltra tekinthet csak vissza, szakközönségünk érdeklődése azonban egyre fokozódik e tudomány iránt. Éppen ezért igen jelentős számunkra, erdészek számára is Soó Rezső akadémikus új kiadásban megjelent, a korszerű növényföldrajzi, növénytársulástani ismereteket tömören és jól áttekinthetően összefoglaló műve. Az erdőtipológia a növénycönológiának egyik, alkalmazott része, éppen ezért hasznos, ha szakközönségünk is megismerkedik ezzel a könyvvel.

Tartalmazza mindazokat az alapfogalmakat, amelyekkel a növényföldrajz tudománya foglalkozik. Ezen kívül igen bő leírást kapunk Magyarország növénytársulási viszonyairól. Az utóbbi lényegében mindazt az eredményt összefoglalja, amelyet Soó Rezső professzor növényföldrajzi iskolája, tanítványai elértek.

A könyv 5 nagy fejezetre oszlik. Az első négy a növényföldrajz különböző ágazataival, nevezetesen a növényökológiával, növénycönológiával, flórisztikai növényföldrajzzal, genetikai növényföldrajzzal foglalkozik. Az ötödik rész Magyarország növénytársulásainak áttekintését adja.

A növényökológiai részben, a szerző azokat a tényezőket ismerteti, amelyek a növényi életet lehetővé teszik, befolyásolják, elterjedésére hatást gyakorolnak. Ezek közül a tényezők közül a legfontosabbak: levegő, fény, hő, víz és a talaj. Ezek tárgyalása során különösen érdekesek a mi számunkra a klímajellegről, klímaövekről, valamint a talajról mondottak. A klímajelleg meghatározására szolgáló formulák között ott találjuk a Walter-féle diagramm leírását is, ennek segítségével az egyes erdőgazdasági tájak klímajellege határozható meg s így a művelhető fafajokra nézve, különösen az exóták meghonosítására nézve hasznos következtetéseket tudunk levonni. A talajról szóló rész a könyvnek a régi kiadáshoz képest új része. Az erről szóló fejezet végén szerző a Kubiena-féle talajosztályozás leegyszerűsített formáját közli. Ez sok tekintetben eltér az általunk ma már általánosan használt Stefanovits-féle talajosztályozástól.